

Til Klima- og miljødepartementet, ved ministeren

Kopi: Porsgrunn kommune, v/ordfører, Bamble kommune, v/ ordfører, Vestfold og Telemark fylkeskommune, v/ fylkesordfører

Høringssvar 3. desember 2019 til Klima- og miljødepartementet om anbefalingsrapport fra Ekspertutvalget om farlig avfall, 4. november 2019

fra Frivillig faggruppe for bidrag til løsning av deponisaken farlig avfall, (utvidet; geo, plan, helse, info); (Øystein Dalland, prof. komp. miljøplanlegg. og i forvaltn/planl), Bjørn Helge Klüver, siv.ing.NTH/Ingeniørgeologi, Line Markussen (Cand.polit./ statsviter.) Sturla Rising, (legespesialist anestesioologi), Henriette Thorp, (spesialist i psykologi), Dag Yngland (EU-reporter, redaktør) - i samarbeid m/ prosessoperatør Anne-Lise Anthonisen og ing. Håvard S. Andreassen

Vi viser til høringsbrev og - notat, og har dette høringsinnspill til den formelle høringen kunngjort 2.12-19, i det vi også viser til våre tidligere innspill.

Norges forpliktelse, også for god lokalisering bør klart fram i ny avfallsplan

Bærekraftmål 12 under FN's «2030-miljømål» gjelder ansvarlig produksjon. Det er bl.a. direkte rettet mot avfallsfeltet; og utvalget refererer utgangspunktet; «Avfall er ressurser på feil sted». Folkehelse-perspektivet sammen med å forebygge også uventede miljøkonsekvenser ved farlig avfall, er de to bæresteinene for internasjonale lover og regler på feltet, bl.a. avstandskravet til sensitiv arealbruk. Norge har som stat ansvar for å overholde dette i hver enkelt sak og plan. Regjeringen bør styrke og konkretisere hensynet mer i den kommende nasjonale avfallsplanen, enn det utvalget nå gjør: Det bør i samsvar med Europadomstolens anbefaling vises liste/kart over areal typer i landet der større nyanlegg for deponier for avfall absolutt skal utelukkes; (tett bosatte byområder, verneområder, flom-/rasutsatte områder osv., jfr fortolkingsdom Europadomstolen (C-53/02 og C-217/02) og EU/EØS veiledning i avfallsplanlegging 2013, (WasteManagementPlans Guidance Note, s 66-68).

Troverdig klar linje

Det er troverdig og bra at det går klar linje fra den norske regjeringens signering av de internasjonale bærekraftintensjonen 2030 i juni 2015, til avfallsutvalgets uttrykte mål-råd. Det bør få følger også for regjeringens oppfølging av utvalgets føringer for plasseringer, dimensjoner og art av nye deponier for farlig avfall. Derfor verdsetter vi at utvalget lanserer minst fire konkrete virkemidler, samsvarende med vårt ønske om statlig initiativ og medvirkning til fonds-løsninger og andre stimulanter for å fjerne viktigste driverne av økt deponikvantum. Dette vil kunne løse en rekke utfordringer med avfalls-svovelsyren fra Titan AS, Fredrikstad og drastisk kunne redusere import av flyveaske.

Bedre kontroll og åpenhet

Bedre kontroll med og åpenhet om miljøinformasjon om farlig avfall (paragraf 12 i Lov om miljøinformasjon og ut fra det nye Miljøvirkningsdirektivet) må være en prioritert oppgave i ny avfallsplan 2020-25. Den bør og grunngi behovet for en ny forvaltningsrevisjon og organisering av Miljødirektoratets oppgaver med farlig avfall. Statens proaktive rolle i arbeidet med farlig avfall er oppsummert av utvalget som et av de viktigste grepene framover. Mer presise offentlige lister over aktuell avfalls-sammensetning til deponier må være tilgjengelige i tidlig beslutningsfase for nye anlegg, jfr. bl.a. miljøvirkningsdirektivets regler. De tilsier at viktige beslutningsdata skal tidlig fram. Det vises til dom i Svea Hovrätt mot Kemira/NOAH 2018). Den fokuserer krav om mer tidlig åpenhet om avfallets mengde og sammensetning, og at lokaliseringshensyn må ha sitt utgangspunkt i helse og minsteavstander til tett bosetting.

Aktuelle operative råd på kort sikt

Frivillig faggruppe for bidrag til løsning vi deponisaken viser til gruppens tidligere innspill og til disse aktualiserte operative råd fra siv.ing., ingeniørgeolog Bjørn Helge Klüver:

«Jeg har lest gjennom rapporten og synes den på mange felter er meget bra. Jeg har vært gjennom flere prosjekter i oljeindustrien innen faget ingeniørgeologi, der situasjonen var ganske lik den vi har nå i avfallssektoren.

Det vil si å designe og bygge tette berghaller med store volum for lagring av olje og gassprodukter. Dette krevde utvikling av ny teknikk på flere tekniske områder (bergfag-kjemi- stål/korrosjon byggfag). Tetthetsutfordringer for berghaller for

deponering av farlig restavfall er noe forskjellig fra oljeindustrien, men vi har for lengst også utviklet og bevist hvordan vi kan oppnå relevant tetthet i bergvolumer for farlig avfall (bl.a. Hagantunnelen, publisert i Norge 2002, London 2003). Men dette og flere andre sider ved saken krever nødvendig ekspertise som må være på plass, ellers kan det gå helt galt, i alle fall når tidshorisonten er lang.

Derfor foreslår jeg at begrepet prekvalifisering innføres, som med suksess ble benyttet i oljeindustrien. Det vil si at både tiltakshaver og ansatte nøkkelpersoner vurderes før man ev. åpner for deltakelse i et prosjekt for farlig avfall. Det forutsettes at det er kommunene som styrer utvelgelse av aktuelle firmaer og kontrollerer prosjektet gjennom planlegging og utførelse, men at staten bidrar med nødvendig hjelpe/nøkkelpersonell.

Jeg vil understreke at vi i Norge har tilstrekkelig ekspertise til å kunne eksportere totalopplegg for dette til utlandet, både på området ekstraksjon og deponering. Vi har faktisk teknisk sett kommet vesentlig lenger sammenlignet med nivået vi hadde i oljeindustrien på tilsvarende stadium.

På bakgrunn av den forskning og utvikling vi har hatt i Norge til nå er jeg av den formening at vi omgående er i stand til å sette i gang på områdene ekstraksjon av farlig avfall og deponering i berghaller av den rest som ikke lar seg ekstrahere».

Godt perspektiv videreformidlet av ekspertutvalget

Vi er glad for at utvalget - alt fra side 1 av, har hatt med seg det doble perspektivet fra FNs miljørapport Bærekraftig utvikling (1987); "tenke globalt, handle lokalt". Prinsippet er nedfelt mer operativt også i Baselkonvensjonen om avfall, (1992-94) med nærhetsprinsippet og eksport/importrestriksjonene. Norge har i en 25-årsperiode hatt betydelig økt eksport av husholdningsavfall/kommunalt avfall til de nordiske land for forbrenning. I en slags retur har det vært avfallsfestet store mengder giftig flyveaske fra forbrenningen, og utslipp fra transportene. Vi er glad for at utvalget tar reduksjons-signalene i det internasjonale rammeverket, forutsetter mindre av forbrenningsløsninger på sikt og større egenhåndtering av nasjonalt skapt avfall. Vi ønsker lykke til med det videre arbeidet.

Vedlegg: TO KORTE INNLEGG FRA FRIVILLIG FAGGRUPPE (Geo/helse/plan) i DEPONISAKEN FARLIG AVFALL, KLD 15.11-2019 (Bjørn Helge Klüver og Øystein Dalland), vekt på Lorange-utvalgets rapporters betydning for deponiløsninger i ny nasjonal avfallsplan

BJØRN HELGE KLÜVER (siv.ing,NTH, ingeniørgeologi): **Deponering av farlig avfall i berghaller i Norge**

I oljeindustrien har det fra 1970 og frem til i dag vært forsket på å utvikle lagring av olje og gass i berghaller. Dette har vært en teknisk, økonomisk og miljømessig suksess. Vi kan framheve tre viktige kvalitets-poenger:

a) **Den store tilgangen på flyveaske og annet farlig avfall har nå aktualisert utvikling av ekstraksjonsteknikker av farlig avfall og deponering i berghaller av den del av avfallet som ikke lar seg rense.** På ekstraksjon har vi kommet langt både i utlandet og i Norge, og vi er forlengst klare til å sette igang i stor industriell skala.

b) **I vårt land har vi også vist at vi kan bygge nye tette berghaller (dvs. Ikke observasjon av fritt vann) for formålet, i gode krystalline norske bergarter som vi finner i de fleste distrikter i Norge.** Det forutsettes da at berghallene designes for deponering og at berget tetteinjiseres foran tunneldriften. Design må også omfatte grunnvannstilstand før, under og etter bygging av haller og etter at berget er tette-injisert.

c) **Det er viktig å sikre bærekraftig deponering av farlig restavfall i nyutsprenge berghaller, og det forutsettes at det er kommunen som tar det overordnede reguleringsansvaret i henhold til loven.** Det påhviler kommunen et stort ansvar her på flere områder, men mest med tanke på miljøhensyn langt inn i fremtiden. Derfor foreslås det å innføre begrepet prekvalifisering som innebærer at stat og kommune påser at både tiltakshaver og nøkkelpersonell blir vurdert hva angår kvalifikasjoner for det viktige prosjektet de skal gjennomføre.

ØYSTEIN DALLAND, (prof.komp. i Miljøplanl. og i Planlegging/forvaltn.)

Tre utfordringer vedrørende ny nasjonal plan-del for farlig avfall

Vi bifaller hoved-rådene til Lorangeutvalget. Henter Norge seg inn raskt, ser vi ikke for oss at farlig avfall nå blir noen stor ny EØS-sak.

Folkehelse og miljøkonsekvenser er imidlertid de to bæresteinene for internasjonale lover på feltet. Norge har ansvar for dem i hver sak og plan.

Nasjonal avfallsplan 2020-25 bør konkretisere og styrke noen av anbefalingene med bl.a. disse tre verktøy for å komme ajour:

a) **Lage den obligatoriske listen/kartet over arealtypene der større nyanlegg for deponier i tidlig planfase må ekskluderes** (tett bosatte byområder, verneområder, flom-/rasutsatte områder, eldre lette gruver osv.) Det framgår av fortolkingsdom i Europadomstolen, og det er råd gitt i EU/eøs-planveiledning 2013, s 66-68, som bl.a. viser til dommen. Vi forstår av den at enkeltsaker kun kan vedtas om minsteavstander mm er oppfylt, og inntil slik ekskluderende liste finnes i plan. Erfaringsregelen bidrar til å unngå store arealkonflikter og «not in my backyard»-reaksjon.

b) **Titan-syren: Følge opp utvalgets fire konkrete virkemidler**, inkludert statlig initiativ og medvirkning til fonds-løsninger og andre stimulanter for å fjerne viktigste driverne til økt deponivolum. Det vil kunne løse utfordringer med svovelsyren fra Titan AS, og redusere flyveaskeimport.

c) **I neste 6-årsperiode bør det bli ny forvaltningsrevisjon og betydelig nyorganisering av avdelinger i Miljødirektoratet.** Dette for å møte sirkulasjonsøkonomi og møte kravet i miljøvirkningsdirektiv og Århuskonvensjon om mer åpenhet om såkalt beslutningsinformasjon, som avfallsets opphav, sammensetning, transport, kontroll og behandling.